HALIMA XUDOYBERDIYEVA IJODIDA AYOL TIMSOLI VA UNING BADIIY IFODASI

Orifjonova Zulxumor Sodiqjon qizi
E-mail: zulxumororifjonova167@gmail.com

Received: 02.11.2025
Revised: 03.11.2025
Accepted: 04.11.2025

Kalit so‘zlar:
Halima Xudoyberdiyeva, ayol timsoli, badiiy ifoda, zamonaviy o‘zbek she’riyati, ichki dunyo, feminist tahlil.

Ключевые слова:
Халима Худойбердиева, образ женщины, художественное выражение, современная узбекская поэзия, внутренний мир, феминистский анализ.

Keywords:
Halima Khudoyberdiyeva, image of a woman, artistic expression, modern Uzbek poetry, inner world, feminist analysis.

Annotatsiya. Ushbu maqola Halima Xudoyberdiyeva ijodida ayol timsoli va uning badiiy ifodasini o‘rganishga bag‘ishlangan. Tadqiqotning maqsadi muallifaning she’riyatida ayol obrazini tahlil qilish, uning ichki dunyosi, his-tuyg‘ulari va jamiyatdagi o‘rnini ochib berishdir. Tadqiqotda sifatli tahlil, matnlarni yaqin o‘qish, tematik va badiiy vositalarni tahlil qilish kabi metodlardan foydalangan. Natijalar shuni ko‘rsatadiki, Xudoyberdiyeva ijodida ayol timsoli murakkab, ko‘p qirrali va his-tuyg‘ulari boy bo‘lib, metafora, epitet va boshqa badiiy vositalar orqali jonli ifodalanadi. Shu bilan birga, ayolning mustaqilligi, fidoyiligi va jamiyatdagi roli ham alohida e’tibor bilan yoritiladi. Maqola o‘zbek adabiyotida ayol obrazini chuqur anglash va qadrlash imkonini beradi.

Аннотация. Статья посвящена изучению образа женщины и его художественного воплощения в творчестве Халимы Худойбердиевой. Цель исследования - проанализировать образ женщины в поэзии автора, раскрыть ее внутренний мир, чувства и место в обществе. В исследовании использовались такие методы, как качественный анализ, внимательное чтение текстов, анализ тематических и художественных средств. Результаты показывают, что образ женщины в творчестве Худойбердиевой сложен, многогранен и богат эмоциями, ярко выраженными с помощью метафор, эпитетов и других художественных средств. При этом особое внимание уделяется независимости, самоотверженности и роли женщины в обществе. В статье дается глубокое понимание и оценка образа женщины в узбекской литературе.

Abstract. This article is devoted to the study of the image of a woman and her artistic expression

in the work of Halima Khudoyberdiyeva. The purpose of the study is to analyze the image of a woman in the author's poetry, to reveal her inner world, feelings and place in society. The study used methods such as qualitative analysis, close reading of texts, analysis of thematic and artistic means. The results show that the image of a woman in Khudoyberdiyeva's work is complex, multifaceted and rich in emotions, vividly expressed through metaphors, epithets and other artistic means. At the same time, special attention is paid to the independence, dedication and role of a woman in society. The article provides a deep understanding and appreciation of the image of a woman in Uzbek literature.

Kirish. O‘zbek adabiyotida ayol obrazini tasvirlash va uning ichki dunyosini chuqur badiiy ifoda etish masalasi alohida ahamiyatga ega. Shu nuqtai nazardan qaraganda, zamonaviy o‘zbek she’riyati vakillaridan biri bo‘lgan Halima Xudoyberdiyeva ijodi ham alohida o‘rganishga loyiqdir. Uning she’riyatida ayol timsoli nafaqat shaxsiy hayotiy tajriba, balki milliy ma’naviyat va jamiyat bilan bog‘liq masalalar orqali ham ochib beriladi.

Ayol timsolining mohiyati. Xudoyberdiyeva asarlarida ayol obrazlari turlicha ko‘rinishda tasvirlanadi: mehribon ona, fidoyi er xotini, erkin va mustaqil ayol. U ayolni faqat uy-ro‘zg‘or doirasida emas, balki ichki dunyosi, his-tuyg‘ulari, orzu-umidlari bilan yuksak badiiy sur’atlarda gavdalantiradi. Shu bois, uning ijodida ayol timsoli murakkab va ko‘p qirrali shaklda ochiladi. Masalan, “Ayol” she’ri orqali muallifa o‘zining shaxsiy tajribasini jamiyat bilan uyg‘unlashtirib, ayolning ichki kechinmalarini nozik lirik ohang bilan ifodalaydi.

Halima Xudoyberdiyeva she’riyatida badiiy ifoda vositalari – metafora, epitet, takrorlash va tasviriy o‘xshatishlar orqali ayol timsolini jonli va hissiy qiladi. Uning tilida ayolning go‘zalligi, mehribonligi va chidamliligi rang-barang obrazlar orqali ochiladi. Masalan, metaforik ifodalarda ayol ko‘pincha tabiat bilan qiyoslanadi: u gullar, quyosh nuri, suv kabi tasvirlar orqali jonlanadi. Bu nafaqat vizual tasvir, balki ruhiy holatni ham o‘quvchiga yetkazish vositasidir.

Xudoyberdiyeva ijodida ayol timsoli jamiyat bilan bog‘liq muammolarni yoritishda ham markaziy o‘rinda turadi. U oilada, ishda, ijtimoiy hayotda ayolning o‘rnini, qiyinchiliklarga bardosh berishini, o‘z haqi va orzulari uchun kurashishini badiiy usulda tasvirlaydi. Shu bilan birga, muallifa ayolning ichki dunyosidagi noziklik, hissiyotlarning chuqurligini ko‘rsatib, uni oddiy stereotiplardan chiqaradi. Halima Xudoyberdiyeva ijodida ayol timsoli nafaqat go‘zallik va mehribonlik ramzi, balki kuch, iroda va shaxsiy erkinlik timsoli sifatida ham gavdalanadi. Uning she’riyati

o‘zbek adabiyotida ayol obrazini yangi badiiy darajaga olib chiqqan, uning ichki dunyosini chuqur, hissiy va rang-barang tasvirlay olgan ijodiy merosdir. Shu jihatdan Xudoyberdiyeva asarlari o‘quvchi uchun ayolni har tomonlama anglash va qadrlash imkonini beradi.

Tadqiqot muhokamasi. Halima Xudoyberdiyeva ijodida ayol timsoli murakkab va ko‘p qirrali shaklda tasvirlanganligi, uning o‘zbek adabiyotidagi o‘rni va yangiligi tadqiqot natijalari orqali aniqlandi. Tadqiqot davomida muallifaning she’ri va proza asarlaridagi ayol obrazlari bir nechta asosiy yo‘nalishda o‘rganildi: ichki dunyo va his-tuyg‘ular, jamiyatdagi roli, mustaqillik va o‘zini anglash jarayoni. Tahlil natijalariga ko‘ra, Xudoyberdiyeva ijodida ayolning ichki dunyosi chuqur va rang-barang ifodalanadi. Uning his-tuyg‘ulari — sevgi, sadoqat, orzu va tashvishlar — metafora va epitetlar yordamida o‘quvchiga yetkaziladi. Masalan, ayol go‘zalligi ko‘pincha tabiat tasvirlari orqali gavdalanadi: gullar, suv, quyosh nuri kabi obrazlar uning ichki holatini yoritadi. Bu uslub ayol obrazini faqat tashqi ko‘rinishi bilan emas, balki ruhiy kechinmalari bilan ham jonlantiradi.

Muallifa ijodida ayol nafaqat shaxsiy hayot, balki jamiyat bilan bog‘liq vaziyatlarda ham tasvirlanadi. Tadqiqot shuni ko‘rsatdiki, Xudoyberdiyeva ayolning oilaviy, ijtimoiy va madaniy roli bilan bog‘liq masalalarni chuqur badiiy tahlil qiladi. Ayol fidoyiligi, sabrliligi va mustaqilligi uning timsolini yanada boy qiladi. Shu bilan birga, muallifa ayolning jamiyatdagi cheklovlari va qiyinchiliklarini ham ochib beradi, bu esa uning ijodini zamonaviy feminist nuqtai nazardan o‘rganishga imkon yaratadi. Xudoyberdiyeva ijodida metafora, epitet, takrorlash va boshqa badiiy vositalar ayol timsolini hissiy va vizual jihatdan jonlantirishda muhim rol o‘ynaydi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, bu usullar ayolning ichki dunyosini o‘quvchiga chuqur yetkazishga xizmat qiladi. Shu tarzda, muallifaning she’riyatida ayol faqat obraz sifatida emas, balki ruhiy, hissiy va ijtimoiy timsol sifatida ham gavdalanadi.

Tadqiqot davomida aniqlanishicha, Halima Xudoyberdiyeva ijodida ayol timsoli o‘zbek adabiyotida yangi badiiy darajaga olib chiqilgan. Ayol obrazining murakkabligi, hissiy boyligi va jamiyat bilan bog‘liqligi muallifaning ijodiy uslubini yanada boyitadi. Shu sababli, uning ijodi nafaqat adabiy, balki ijtimoiy va madaniy jihatdan ham katta ahamiyatga ega.

Xulosa. Halima Xudoyberdiyeva ijodida ayol timsoli murakkab va ko‘p qirrali bo‘lib, u nafaqat shaxsiy, balki jamiyat bilan bog‘liq jihatlari orqali ham ochib beriladi. Uning she’riyatida ayol obrazlari ichki dunyo, his-tuyg‘ular va orzu-umidlarni chuqur ifodalash vositasi sifatida ishlatiladi. Badiiy ifoda vositalari — metafora, epitet, takrorlash va tasviriy o‘xshatishlar — ayol timsolini jonli va hissiy qiladi, uning ichki kechinmalarini o‘quvchiga yetkazadi. Shu bilan birga, Xudoyberdiyeva ijodida ayolning jamiyatdagi roli, uning mustaqilligi va fidoyiligi alohida e’tibor bilan yoritiladi. Shunday qilib, muallifaning she’riyati o‘zbek adabiyotida ayol obrazini yangi badiiy darajaga olib chiqqan, uning ichki dunyosini chuqur va rang-barang tasvirlay olgan ijodiy merosdir.

Adabiyotlar

1. Xudoyberdiyeva, H. (2005). *Men hamon sevaman*. Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot.
2. Qodirov, R. (2012). *Zamonaviy o‘zbek adabiyotida ayol timsoli*. Toshkent: Fan.
3. Karimov, S. (2018). *Halima Xudoyberdiyeva ijodida go‘zallik va his-tuyg‘ular*. “Adabiyot va san’at” jurnali, 4(12), 45-52.
4. Tursunov, A. (2010). *O‘zbek she’riyatida ayol obrazining badiiy ifodasi*. Toshkent: Akademnashr.
5. Sobirova, D. (2015). *Halima Xudoyberdiyeva va zamonaviy o‘zbek lirikasi*. “O‘zbek adabiyoti” jurnali, 3(7), 33-40.